

Nederlandse chirurgen negeren verbod op

'Voor 1750 euro

Plastisch chirurgen in Nederland trekken zich niets aan van het verbod op vrouwenbesnijdenis. Dit blijkt uit een undercover-onderzoek van Nieuwe Revu. Over corrupte artsen, principeloze dokters, goedpratende moeders en snijden zonder verdoving.

Door Marije Veerman/Foto's: Getty Images

"Als ik aan de clitoris snij, kunt u het gevoel erin verliezen," waarschuwt Dr. T., plastisch chirurg bij Esthetisch Centrum Amsterdam. Om te kijken hoe chirurgen in Nederland reageren op een verzoek tot een rituele besnijdenis bezoekt Nieuwe Revu undercover verschillende plastische klinieken in Nederland. Als kersverse verloofde van een Egyptische man, vraagt de verslaggever om een *sunna*, een vorm van besnijdenis waarbij de schaamlippen en clitoris voor een deel of helemaal worden weggesneden.

Dr. T. is de eerste van het lijstje. Door de telefoon heeft de chirurg al kennisgemaakt met de wens van besnijdenis. Toch nodigt hij de verslaggever uit voor een consult. "Als het gevoel eenmaal weg is, kan ik het niet meer terugbrengen," benadrukt hij nog maar een keer, terwijl hij met zijn handen ineengestremeld achter zijn bureau zit. De verslaggever knikt en legt uit dat dit een risico is dat ze graag wil nemen. Schoonheid is immers een relatief begrip. "De schaamlippen zijn inderdaad geen probleem," zegt hij dan. "Die haal ik er zo af. Met de clitoris heb ik meer moeite. Zoals ik al zei kan een simpel sneetje al genoeg zijn om het gevoel te verliezen,

maar dat is inderdaad uw risico. Kijk." Hij pakt een plaatje waarop een vagina is afgebeeld en wijst naar de clitoris. "Het grootste deel van de clitoris bestaat uit voorhuid. Als ik die nou weg snij, dan is de clitoris zelf nauwelijks meer te zien en daar gaat het tenslotte om. Het is geen ingewikkelde ingreep."

Nadat T. de uitgangssituatie nog even van dichtbij heeft bekeken is het consult voorbij. Bij de balie kan nog voor diezelfde maand een afspraak worden gemaakt voor de operatie. Kosten: 1750 euro.

14.000 meisjes

Genitale verminking, zoals meisjesbesnijdenis ook wel wordt genoemd, komt oorspronkelijk uit Afrika. Bij meisjes tussen de 4 en de 10 jaar worden in landen als Mali, Somalië en Soedan met een mesje de schaamlippen afgesneden en de clitoris ingesneden of zelfs weggesneden. In bepaalde culturen is het gebruikelijk om het meisjes daarna dicht te naaien, een gaatje ter grootte van een rijstkorrel openhoudend om urine en menstratiebloed door te laten. De operatie staat in deze cultuur voor reinheid en maagdelijkheid.

In Nederland is vrouwenbesnijdenis wettelijk

op alle fronten verboden sinds 2006. Toch worden er elk jaar ook hier vele meisjes besneden. Hoeveel het er precies zijn, is nauwelijks bekend. Begin 2005 schatte de Commissie Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking het cijfer op vijftig meisjes per jaar. Slechts een topje van de ijsberg omdat dit cijfer is gebaseerd op artsen en hulpverleners in Tilburg en Amsterdam die in hun praktijk een pasbesneden meisje hebben gezien. Maar het is niet onredelijk te veronderstellen dat dit aantal vele malen hoger ligt, omdat ouders hun pasbesneden dochter niet naar een arts sturen. Hulporganisaties vrezen dat maar liefst 14.000 meisjes op dit moment het risico lopen om besneden te worden. Veel van deze operaties vinden plaats tijdens een vakantie in het land van herkomst, ver weg van de Nederlandse justitie.

Toch blijken besnijdenissen ook op Nederlandse bodem te worden uitgevoerd door zogeheten *midgaans*, Afrikaanse vroedvrouwen die de genitale mutilatie 'erbij doen'. Uit onderzoek van de Oostenrijkse African Women Organisation komt Nederland zelfs naar voren als een ware hotspot. 30,5 procent van de Afrikaanse vrouwen in Oostenrijk zegt ►

doe ik het'

vrouwenbesnijdenis

► hun dochter te willen laten besnijden in Nederland. Dat zijn duizenden meisjes. Charo Soccodato-Magán Smit van Pharos, kennis- en adviescentrum voor vluchtelingen en nieuwkomers: "Het klopt dat er besnijdenissen in Nederland plaatsvinden, maar we hebben geen idee hoeveel. Het is ongrijpbaar omdat besnijdenis per definitie illegaal is." Pharos strijdt al jaren tegen meisjesbesnijdenis en ziet de operatie dan ook als mishandeling. "Het is een verminkende ingreep, die grote lichamelijke, geestelijke en seksuele gevolgen heeft voor de betrokken meisjes. Het is, naast een vorm van kindermishandeling, een schending van het recht op gezondheid, zoals gedefinieerd door de World Health Organisation." Vrouwen die hun dochter laten besnijden, doen dit volgens Pharos om diverse redenen. Zo zou een besneden vagina een meisje beschermen tegen lustgevoelens,

Feiten en cijfers

- Wereldwijd zijn meer dan 80 miljoen vrouwen en meisjes besneden.
- Sinds 1994 is besnijdenis in Nederland verboden. Sinds 2006 is het ook verboden om een in Nederland wonend meisje in het buitenland te besnijden.
- Meisjes worden doorgaans besneden tussen de 4 en 10 jaar.
- 99 procent van de vrouwen in het noorden van Soedan, Mali en Somalië is besneden.
- Vrouwenbesnijdenis wordt vaak omschreven als islamitisch gebruik. Besnijdenis is echter meer een traditie van een bevolkingsgroep dan van het geloof. In de Koran staat niets geschreven over het besnijden van vrouwen.

haar toekomst veiligstellen en gewoon mooier zijn. De besnijdenis zit vaak zo diepgeworteld in de gemeenschap dat zelfs de meisjes in kwestie graag besneden willen worden. "Na de besnijdenis is het meisje een grote meid geworden. Ze krijgt cadeautjes en iedereen feliciteert haar. Zonder besnijdenis hoor je er vaak niet bij."

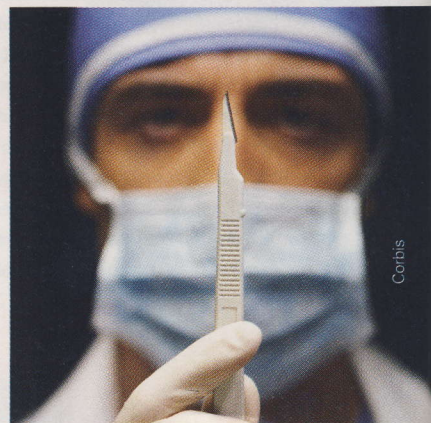
Kermen van de pijn

Erik kan erover meepraten. Zijn dochter werd een paar maanden geleden besneden door een Somalische vroedvrouw, in Den Haag. Hij zit in de woonkamer van zijn huurhuis in Eindhoven. Aan de muur hangen grote Afrikaanse kleden en op de vensterbank staat een fotolijstje waarop een meisje met twee vlechtjes stralend in de camera kijkt. Erik kijkt er triest naar. "Mijn dochttertje Maliqela had voorjaarsvakantie en mijn vrouw was thuisgebleven om leuke dingen met haar te doen, maar toen ik 's avonds thuis kwam was mijn kind nergens te bekennen. Mijn vrouw zei dat Maliqela ziek in haar kamertje lag." Erik herinnert zich zijn voor gevoel nog goed. "Mijn vrouw is Somalische en zelf ook besneden. Ik heb er nooit een probleem van gemaakt omdat ik dacht dat ze zich al genoeg schaamde. Het is nooit bij me opgekomen dat ze ons dochttertje hetzelfde leed zou aandoen, tot die bewuste dag. Ik kan het gevoel niet omschrijven, maar ik wist dat het mis was, nog voor ik haar had gezien." Toen Erik haar kamerdeur openmaakte, werd deze nachtmerrie werkelijkheid. "Mijn meisje lag op bed te kermen van de pijn. Haar hele onderlichaam zat in het verband. Ik wist meteen wat er was gebeurd. Schreeuwend stormde ik naar mijn vrouw, maar ze reageerde heel verontwaardigd. Je weet toch wel dat we haar moesten besnijden, zei ze. Als wij het niet doen, doet mijn moeder het wel wanneer we naar Somalië gaan." Ondanks dat er vaak wordt gedacht dat de besnijdenis alleen in Afrika wordt uitgevoerd, is Maliqela in Den Haag besneden. De *midgaan*

die de operatie uitvoerde is volgens Erik erkend in de Somalische gemeenschap. Ze zou zelfs zo populair zijn dat de herfstvakantie en de kerstvakantie al zijn volgeboekt. Toch ging de operatie er haast middeleeuws aan toe. Erik: "De vrouw woonde drie hoog in een flatgebouw. Binnen waren ballonnen, snoepjes en een hoop muziek. Eén voor één werden de kinderen in de badkamer geroepen waar de vrouw met een scheermesje de ingreep uitvoerde. Bij Maliqela heeft ze de schaamlippen weggesneden en de clitoris voor een deel. Verdoving krijgen de kinderen niet, maar mijn vrouw beweert dat ze bij een goede *midgaan* niets voelen. Deze doet het namelijk zo snel dat het over is voor ze er erg in heeft. Net zoals een oorbel prikken, zegt ze. Toen het klaar was kreeg ze een lolly en mochten ze gaan."

Helemaal dichtgenaaid

"Dat het met de pijn meevalt, is niet waar," zegt Samira, een Somalische vrouw uit Amsterdam. Ze komt net een bijeenkomst over vrouwenbesnijdenis uitgelopen en heeft twintig jaar geleden zelf een besnijdenis gehad in Somalië. "Ik weet niet waarom, maar vrouwen blijven de besnijdenis maar goedpraten door te zeggen dat het geen pijn doet. Dat is een grote leugen. Het enige dat ik me nog kan herinneren is de pijn. Vind je het gek als er zonder verdoving in je wordt gesneden. Daarbij loop je een enorm risico op infecties." Samira weet dat veel vrouwen hun dochter

Van de zeven esthetische klinieken die Revu belde, zei er niet één dat besnijdenis verboden is

laten besnijden. En dat dit steeds vaker gewoon in Nederland gebeurt. "Vroeger moesten de vrouwen wel naar het land van herkomst om de besnijdenissen bij hun dochters uit te voeren. In Nederland waren er simpelweg geen vrouwen die besnijdenissen deden. Inmiddels is dat wel anders. Somaliërs zien dat een besnijdenis veel geld in het laatje brengt en bieden zich massaal aan als *midgaan*. De prijzen verschillen enorm. Vaak wordt een familielid al voor 150 euro geholpen, maar sommigen vragen 500 euro voor één besnijdenis."

Besnijdenissen in Nederland zijn volgens Samira vooral populair omdat hier vaak de lichtste vorm wordt toegepast. "In Somalië is het nog steeds gebruikelijk dat een meisje helemaal wordt dichtgenaaid. Infibulatie noemen we dat. Somaliërs in Nederland willen deze zware vorm vaak niet meer toepassen en besluiten daarom een Nederlandse *midgaan* te kiezen. Ze willen toch iets doen om de familie in Somalië tevreden te houden en de traditie voort te zetten. Daarom kiezen ze voor een lichte vorm."

Toch is ook deze lichte vorm van vrouwenbesnijdenis in Nederland streng verboden. De ingreep wordt gezien als kindermishandeling en wie zich schuldig maakt aan het besnijden van meisjes riskeert een gevangenisstraf van vier jaar. Ouders die hun dochter laten besnijden zijn strafbaar wegens medeplichtigheid. Begin 2006 heeft het ministerie van Justitie daar nog een wet aan toegevoegd. Een in Nederland wonend meisje in het buitenland besnijden is niet toegestaan. Ook hebben artsen en ver-

pleegkundigen die een besneden meisje zien de mogelijkheid dit te melden bij Meldpunt Kindermishandeling. Toch is er sinds die tijd nog nooit iemand veroordeeld.

Eind 2005 legde de overheid een initiatief van de Commissie Bestrijding Vrouwelijke Genitale Verminking naast zich neer om pasbesneden meisjes op te sporen en de verantwoordelijken te veroordelen. De commissie kwam met het voorstel om kinderen verplicht regelmatig lichamelijk te laten onderzoeken door de GG&GD. Niet alleen zouden hierdoor pasbesneden meisjes aan het licht komen, maar ook zou kindermishandeling en seksueel misbruik hierdoor eerder worden opgemerkt. Het ministerie van Volksgezondheid vond deze maatregel echter te ver gaan.

Stella Ismail van de Somalische stichting African Sky strijdt al jaren tegen genitale verminking en vindt dat de overheid veel te laks reageert. "Moet je eens voorstellen dat het blanke kinderen waren geweest die op de keukentafel ontdaan werden van hun genitale delen. Dan zou heel het land in rep en roer zijn. Maar nu sluiten we al jaren onze ogen voor de verschrikkingen die jonge meisjes moeten doorstaan."

Ook Ismail weet dat besnijdenissen gewoon in Nederland plaatsvinden. Volgens haar zijn het vooral artsen die de operatie doen. "Natuurlijk zijn er *midgaans* in Nederland, maar de meeste Afrikanen weten nu wel dat meisjesbesnijdenis hier verboden is. Het risico om deze operatie op de oude manier, zonder verdoving uit te voeren, is daardoor

te groot. Als er iets misgaat, kunnen ze hun kind niet naar het ziekenhuis brengen. Wij hebben genoeg verhalen gehoord waarbij een corrupte arts wordt gevraagd die voor veel geld de operatie met verdoving uitvoert. Mochten er complicaties optreden, dan staat hij daar garant voor."

Steekproef

Hoe makkelijk het is om ondanks het wettelijke verbod een arts te vinden die een besnijdenis uitvoert, blijkt wel uit de steekproef die Nieuwe Revu hield onder plastisch chirurgen in Nederland.

Van de zeven esthetische klinieken die we belden, zei er niet één dat besnijdenis verboden is. Alleen Contour kliniek Nijmegen laat telefonisch weten de operatie niet uit te voeren. Niet uit principiële overwegingen: het lijkt de assistente beter om hiervoor naar een gynaecoloog te gaan. Daar wordt de behandeling misschien vergoed, zegt ze behulpzaam. Een assistente bij Medcentric in Middelburg zegt de ingreep niet verstandig te vinden, maar voegt daaraan toe dat de voorhuid van de clitoris wel verwijderd kan worden.

Bij EMC kliniek in Utrecht en Medisch Centrum Boerhaave in Amsterdam gaat het al niet veel anders. Tijdens een consult vertellen beide chirurgen hetzelfde verhaal als eerder bij Esthetisch Centrum Amsterdam. De operatie waarbij de schaamlippen en de voorhuid van de clitoris worden weggehaald, is ook hier mogelijk. Beide chirurgen laten wel weten dat de operatie indruist tegen hun ►

Vormen van besnijdenis

Incisie Prik of sneetje in de voorhuid van de clitoris. **Excisie** Verwijdering van de gehele clitoris en de kleine schaamlippen of een gedeelte hiervan.

Infibulatie Gehele verwijdering van de clitoris, de kleine schaamlippen en een gedeelte van de grote schaamlippen. Na aaneenhechting van de resterende schaamlippen blijft een zeer kleine opening over voor menstruatiebloed en urine. **Defibulatie** Vergroten van de opening of het opheffen van de obstructie, meestal voor het huwelijk of bevalling. **Herfibulatie** Het opnieuw hechten van de resterende delen van de schaamlippen, onder meer na een bevalling.

• Beide chirurgen laten weten dat de operatie indruist tegen hun principes, maar daar zetten ze zich 'graag overheen'

► principes, maar daar zetten ze zich, zoals ze zelf beweren, 'graag overheen'. Ook hier waarschuwen de chirurgen dat het gevoel van de clitoris na de operatie verdwenen kan zijn. Dr. J. van Medisch Centrum Boerhaave beweert zelfs dat hij ervoor kan zorgen dat je de clitoris helemaal niet meer ziet. "Ik haal hem niet weg, maar laat hem in plaats daarvan helemaal wegzinken. De operatie is ingewikkelder, maar het resultaat is wel mooier," aldus de dokter. De kosten van de ingreep verschillen per kliniek, maar liggen tussen de 1500 en 1800 euro.

Pharos zegt geschokt te zijn door deze uitkomst. "Het verbaast me dat plastische chirurgen hier zo makkelijk mee instemmen," zegt Charo Soccodato-Magán Smit. "Maar we merken inderdaad vaker dat er nog weinig kennis is bij de medische wereld. Wij hebben bijvoorbeeld een telefoonnummer dat gebeld kan worden door gynaecologen en verloskundigen als ze een besneden vrouw in hun praktijk tegenkomen, maar daar wordt maar weinig gebruik van gemaakt. We vermoeden dan ook dat vrouwen gewoon weer worden dichtgenaaid na een bevalling."

De stichting doet veel aan informatievoorziening. In 2006 is Pharos door het ministerie van Volksgezondheid nog uitgeroepen tot

kenniscentrum voor de preventie van meisjesbesnijdenis. In zes gebieden ondersteunt Pharos de GGD's bij een intensieve bestrijding. Pharos traint onder meer mensen die ingezet kunnen worden om het onderwerp bespreekbaar te maken. Soccodato-Magán Smit: "We hopen dat er op die manier een empowerment ontstaat die zegt, nee, dit doen we niet meer."

Stella Ismail van African Sky denkt dat dit alleen zal lukken als de overheid meehelpt. "Bestrijding begint bij kansen geven aan allochtone vrouwen. Wanneer ze in Nederland komen, kunnen ze vaak niet integreren, hoe graag ze dat zelf ook willen. Ze kunnen niet meer naar school omdat daar geen geld voor is en in hogere functies worden ze al helemaal niet aangenomen. Het gevolg hiervan is dat ze zich terugtrekken en vasthouden aan ouderde tradities, zoals meisjesbesnijdenis."

Als voorbeeld geeft Ismail een goede vriendin van haar. "Zij is gynaecoloog en werkte in een ziekenhuis in Amstelveen. Uiteindelijk werd ze ontslagen en nu werkt ze noodgedwongen in Londen. Dat terwijl Somalische gynaecologen hoognodig zijn in Nederland. Alleen zij begrijpen namelijk werkelijk wat besnijdenis is en hoe ze ermee om moeten gaan." ■

Reageren? redactie@revu.nl

Omringende landen

Frankrijk Meisjesbesnijdenis is een vorm van verminking, waar tien jaar cel en een boete van 15.000 euro op staat. Frankrijk is het enige land in Europa waar mensen onvoorwaardelijk zijn veroordeeld wegens genitale verminking. In 2004 kreeg een Malinese moeder vijf jaar voorwaardelijk nadat ze haar drie dochters had laten besnijden.

Groot-Brittannië Besnijdenis is al achttien jaar strafbaar, maar veroordeeld is nog niemand, terwijl er naar schatting drieduizend meisjes per jaar worden besneden.

Italië Er ligt een wetsvoorstel klaar om de gevangenisstraf voor besnijdenis te verhogen van zeven naar twaalf jaar. Ook mogen gezinnen die zich schuldig maken aan genitale verminking worden uitgezet.

Kamervragen naar aanleiding van Revu's onderzoek

Agnes Kant (SP): "Dit is echt schokkend. Het wordt niet alleen uitgevoerd in het illegale circuit, maar ook plastische chirurgen hebben blijkbaar geen probleem om een besnijdenis uit te voeren. Ik dring al maanden aan bij de Kamer op een vergunningsstelsel voor plastische chirurgen en dat zal ik aan de hand van dit artikel ook zeker weer doen. Dit mag niet en kan niet. Verder denk ik dat een regel waarbij schoolartsen alle meisjes controleren zeker niet zal werken. Daarmee leg je er te veel nadruk op. Ik denk dat schoolartsen zelf wel zien wie er in de risicogroep zit, daar moeten ze met eigen kennis naar handelen."

Edith Schipper (VVD): "Meisjesbesnijdenis is gewoon kindermishandeling en heeft weinig met cultuur te maken. Het beleid van de VVD hierin is altijd heel fors geweest. Je kunt dit wel verbieden, maar dat werkt natuurlijk niet als er nooit iemand wordt veroordeeld. Artsen die meisjesbesnijdenis willen uitvoeren, moeten zwaar worden gestraft en ook de moeders moeten voor het gerecht verschijnen. Ook zijn wij ervoor dat alle meisjes gecontroleerd worden bij de schoolarts."

Mirjam Sterk (CDA): "Plastische chirurgen die geen moeite hebben met vrouwenbesnijdenis, dat kan natuurlijk niet. Daar gaan we zeker Kamervragen over stellen. Ook wil ik wel eens weten wat het protocol is van de medische wereld. Zo gauw een verloskundige tijdens een bevalling een besneden vrouw ziet, vinden wij dat je daar bovenop moet zitten. Het risico is immers groot dat zij haar dochter later ook gaat besnijden. Alle meisjes lichamelijk controleren bij de schoolarts vinden we echter te ver gaan."